

KANSEN VOOR LANDBOUW EN NATUUR

Biologische boeren en natuurbeheerders lijken natuurlijke partners. Maar de werkelijkheid is soms weerbarstig. En in het natuurbeheer gaat veel veranderen. In bijeenkomsten van de projecten 'Biologisch Ondernemen Noord-Holland' en 'Meer grond voor Bionatuur' werden de ervaringen gedeeld. Dat leverde veel praktische tips op.

TEKST HENK KLOEN | FOTO'S HENK KLOEN & DICK BOSCHLOO

Hebben biologische boeren de voorkeur? Waarom passen biologische boeren goed bij natuurbeheer? Een lagere veedichtheid, lagere bemesting, ruimere vruchtwisseling, geen chemische gewasbescherming, terughoudend met diergeneesmiddelen. Maar rechtvaardigt dat een voorkeurspositie? Biologische boeren kunnen niet claimen dat zij beter natuur beheren dan gangbare boeren. Ook gangbare boeren kunnen zich aan de voorwaarden voor natuurbeheer houden en goede resultaten leveren. Terreinbeheerders als Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten staan vaak positief tegenover biologische landbouw. Maar soms raken ze geïrriteerd als biologische boeren zichzelf aanprijzen door te zeggen dat ze het bij voorbaat beter zullen doen. Daarbij vinden terreinbeheerders ook een historische relatie (was de pachter vroeger zelf eigenaar van de grond?) en de nabijheid van het pachtende bedrijf (regelmatig toezicht, rij-afstand, betrokken

bij het gebied) heel belangrijk. Bij het zoeken naar pachters willen terreinbeheerders zich niet laten beperken. Jan Spijkerboer, rentmeester van Natuurmonumenten: "Wij vinden de pool van biologische boeren nog te klein, daarom sluiten we gangbare bedrijven niet uit."

De landelijke overheid heeft het natuurbeleid grotendeels overgedragen aan de provincies, en daarbij is het budget kleiner geworden. Dat merken de terreinbeheerders. Zij kijken nu of het goedkoper kan. Een aandachtspunt vormen de versnipperde contracten voor kleine eenheden, ze willen liever een kleiner aantal grote contracten, met één boer, of een collectief van boeren. Soms met hogere pacht voor natuurgrond die ook product kan opleveren. In het agrarisch natuurbeheer treedt ook schaalvergroting en concentratie op. De provincies vragen agrarische natuurverenigingen samen

te werken in collectieven. Deze collectieven maken een beheerplan en boeren kunnen vanaf 2016 bij deze collectieven contracten gaan afsluiten. Ook wordt op kerngebieden gefocust: in een kleiner zogenaamd 'begrensd gebied' worden beheerpakketten mogelijk. Hier gaat het dan vaak om wat zwaardere beheersvoorwaarden. In een aantal provincies, zoals Noord- en Zuid-Holland en Friesland, is de focus op weidevogels gericht. Voor akkerrandenbeheer was de hoop gevestigd op vergroening van het GLB-beleid. Maar nu akkerbouwers de vergroeningstoelage ook kunnen krijgen door groenbemesters te telen na de oogst, zullen weinig telers kiezen voor akkerranden. Wel kunnen waterschappen aanvullende financiering specifiek voor akkerranden bieden, maar het is nog niet duidelijk hoe dit georganiseerd gaat worden. Het Europees landbouwbeleid is om nog twee redenen belangrijk voor na-

Foto: Henk Kloen

Extensief graslandbeheer biedt de meeste kans voor natuur. Weidevogelmaatregelen op intensief gebruikt grasland is minder succesvol, zo blijkt uit eerder onderzoek. Voor zowel agrarisch natuurbeheer als pacht bij natuurbeheerders is extensief grasland aantrekkelijk. Hierop kun je je bedrijf richten door iets minder intensief te beweiden en te bemesten, met een gevarieerd grassenbestand met ruimte voor kruiden, en met een veestapel die structuurrijk voer goed aan kan. Voor weidevogelbeheer heeft beschikbaarheid van vaste strotijke mest een pre, iets dat gangbare bedrijven minder vaak kunnen bieden. Gronden met een hoog waterpeil zijn ook kansrijker voor weidevogels. Henne Olthof, adviseur agrarische zaken van Staatsbosbeheer: “Staatsbosbeheer wil de professionalisering van ondernemen in de natuur, bijvoorbeeld in de vorm van vermarkting van natuurproducten, ondersteunen.” Wat zijn de adviezen aan biologische boeren die actief zijn met natuurbeheer? Nils Spaans, biologisch veehouder in Broek in Waterland: “Natuurbeheer: je doet het niet of je richt je hele bedrijf er op; er zit weinig tussenin.”

Samenvattend, ga echt voor de combinatie van landbouw en natuur. Dit kan door:

- Een combinatie van meerdere bedrijfstakken, zoals agrarische productie, compostering, zorglandbouw en/of recreatie
- Verdienen aan landbouw en aan natuur, zoals door kosten te besparen met extensieve veehouderij of natuurbeheer als meerwaarde vermarkten. Voorbeelden: weidevogelkaas en natuurvlees van Natuurboeren uit de Buurt.

Investeer in je netwerk. In tijden van verandering is het extra belangrijk dat je goed geïnformeerd bent, maar ook dat je laat zien dat je kennis en ervaring hebt in natuurbeheer.

Laat je passie voor natuur zien. Bouw zelf natuurkennis op, en pas dat toe op je eigen bedrijf. Het verst hiermee gaat de Vereniging Natuurboeren met een gecertificeerde cursus. Eenvoudiger is deelname aan biodiversiteitsprojecten of toepassen van een scan zoals www.gaiameetlat.nl. Je kunt dit op je bedrijf laten zien door op kleine stukjes grond iets extra's voor natuurdoelen doen, zoals de aanleg van een

TIPS

- Bij de agrarische natuurvereniging of het collectief, worden nu de plannen gemaakt en straks de contracten afgesloten. Word lid, denk mee en sluit contracten zodra dat mogelijk is.
- Neem contact op met het collectief voor zowel agrarisch natuurbeheer als voor samenwerking met TBO's. Als collectief sta je sterker.
- De terreinbeheerder is je partner. Ga een gesprek aan, vraag hem naar zijn (natuur)doelen, probeer je te verplaatsen in zijn doelstelling en denk mee over welke agrarische activiteit daarbij kan helpen.
- Bied een terreinbeheerder aan om aanvullend kleine werkzaamheden te doen die de beheerder veel tijd kosten, maar die je zelf goed kan meenemen, zoals het verwijderen van zwerfvuil, rasters controleren, klein snoeiwerk langs paden en rasters uitvoeren.
- Naast de grote natuurbeheerorganisaties kunnen ook kleine landgoederen en recreatieschappen, of soms gemeenten geïnteresseerd zijn in agrarisch beheer.

plasdrastalud in een sloot, een kruidenrand langs de weg, een bijenhotel op het erf. In de woorden van Jaap Starkenburg, rentmeester van Stichting IJssellandschap: “Samenwerken begint met passie.” Nils Spaans: “Stel je bescheiden op als een rentmeester, je mag het beheer tijdelijk doen, je bent een kleine schakel in de lange geschiedenis van een terrein.” ■

Henk Kloen werkt bij CIM Onderzoek en Advies, onder andere aan Biologisch Ondernemen Noord-Holland

Meer informatie over de bijeenkomst 'Beheer met meerwaarde' en het project Biologisch Ondernemen Noord-Holland van CIM, DSP Groep, DIV Plant, Ekapart en Land & Co, op: www.cim.nl/themes/natuur/landschap/samenwerking/natuurbeheer.

Grond voor bionatuur is een project van Bionext, info bij [Maaike Raaijmakers](mailto:Maaike.Raaijmakers@bionext.nl), raaijmakers@bionext.nl.

WORKSHOPS

- **Debat 'Landbouw en natuur, gaat het samen?'**
Woensdag 21 januari 2015
15.30 – 17.00 uur | Hanzemaal
- **Red de Rijke Weide kaas**
Woensdag 21 januari 2015
12.45 – 13.45 uur | Meerhal zaal 1
- **Natuurboeren in ontwikkeling**
Woensdag 21 januari 2015
14.00 – 15.00 | Meerhal zaal 1

tuurbeheer. Door de afschaffing van melkquota kunnen melkveehouders de productie verhogen en intensiveren. Voor deze veehouders wordt agrarisch natuurbeheer dan minder aantrekkelijk. (Biologische) veehouders die extensiever werken maken dan meer kans op gronden voor natuurbeheer. Daarnaast wordt het mogelijk dat agrariërs voor natuurgrond die zij pachten, betalingsrechten (EU-toeslagen of dierpremies) kunnen krijgen. Terreinbeheerders zelf kunnen die niet krijgen, maar de toeslag kan indirect de beheerkosten verlagen. (zie ook Ekoland 11/2014).